

International
Labour
Organization

importovanje novih slučajeva iz inostranstva.
Pandemija

► Izjava Unije poslodavaca Srbije o krizi izazvanoj virusom COVID-19 i kako mi kao nacija možemo zajednički da reagujemo

► Datum: april 2020

I. Uvod

Svetska zdravstvena organizacija (SZO) je proglasila pandemiju virusa COVID-19 i time istakla da je u pitanju više od globalnog zdravstvenog problema.

Nalazimo se u zdravstvenoj, ekonomskoj i socijalnoj krizi koja zahteva reagovanje svih delova našeg društva na više nivoa. Efekti ove pandemije će se dugo osećati. Vakcina će se verovatno pojaviti za najmanje 12 meseci. Možemo očekivati periodična zaoštavanja krize tokom sledećih 12 do 18 meseci. Sada je pravi trenutak za direktnu zajedničku akciju.

Ekonomski aspekti krize izazvane virusom COVID-19 nisu nalik ni na šta što smo dosad videli. Biće potrebno da se kreira paket politika i mera koji se veoma razlikuje od onih korišćenih u prethodnim krizama. Uticaj COVID-19 na ekonomiju će biti naročito negativan pošto je ekonomska aktivnost sputana direktnim merama vlada, kao i poslovnim odlukama o obustavi rada u cilju sprečavanja širenja virusa u mnogim državama, uključujući i našu. Naime, kako bi se sprečilo širenje epidemije, Vlada Republike Srbije je dana, 15. marta 2020. godine donela Odluku o proglašenju vanrednog stanja, a zatim i niz mera i preporuka koje se odnose na ograničenja, odnosno zabranu kretanja stanovništva, te ograničenja, odnosno zabranu obavljanja pojedinih delatnosti, ali i ograničenja, odnosno zabranu ulaska u našu zemlju stranih državljana kako bi se zaustavilo

importovanje novih slučajeva virusa iz inostranstva. Pandemija COVID-19, usporavanje globalne ekonomije, pad tražnje za pojedinim proizvodima i uslugama, nedostatak sirovina, teškoće u vezi sa unutrašnjim i međunarodnim transportom ljudi i robe, zajedno sa merama Vlade u cilju sprečavanja širenja epidemije, drastično su uticali na smanjenje privrednih aktivnosti u Srbiji. Postoji velika opasnost da ćemo u sledećim nedeljama i mesecima biti svedoci gašenja pojedinih biznisa i otpuštanja zaposlenih. Mnogi od onih koji će ostati bez prihoda će biti radnici sa nižim primanjima ili samozaposleni. Potrebne su zamašne koordinisane mere koje će ublažiti finansijske gubitke i ubrzati oporavak privrede, te pomoći radnicima da zadrže posao, zaštititi ih od gubitka prihoda. Država mora da pokaže odgovornost, solidarnost i efikasnost u suočavanju sa ovom hitnom situacijom tako što će zaštititi sve ugrožene građane, radnike i preduzeća. Potrebno je preduzeti sve moguće napore kako bi se pospešila rezilijentnost radnika, preduzeća, privrednih delatnosti i javnih službi u kontekstu krize i kako bi isti bili u stanju da se vrate svojim redovnim aktivnostima kad se kriza okonča.

II. Mere politike

Unija poslodavaca Srbije traži od Vlade Republike Srbije da uspostavi nacionalni odbor

sastavljen od predstavnika privatnog sektora i drugih ključnih aktera poput sindikata, akademika, naučnika i grupa iz zajednice, kao i relevantnih ministarstava kako bi se isti bavio negativnim ekonomskim i socijalnim posledicama pandemije virusa COVID-19. Unija poslodavaca Srbije veruje da ekonomska i socijalna kriza izazvana virusom COVID-19 može biti prevaziđena kroz saradnju Vlade i organizacija zaposlenih i poslodavaca po pitanju iznalaženja načina da se ublaže negativni efekti pandemije.

Mere za podršku zdravstvenom sistemu:

- ▶ Izbegavati zabrane i ograničenja izvoza naročito kad su u pitanju izvoz i uvoz medicinske opreme i lekova.
- ▶ Preduzeća mogu da podrže zaposlene koji su angažovani u medicinskim službama (npr. volontiraju, rade sa nepunim radnim vremenom), tako što će im dati odsustvo i ponuditi reorganizaciju rada kako bi podržali ključne zdravstvene usluge.
- ▶ Preduzeti mere kako bi se obezbedilo da esencijalni radnici, naročito oni zaposleni u medicinskim službama ili angažovani u direktnom pružanju usluga građanima, mogu da odu na posao tokom perioda zabrane kretanja.
- ▶ Preduzeća mogu da podrže i pospeše mere javnog zdravlja tako što će npr. revidirati mere predostrožnosti za radnike koji i dalje dolaze na posao sa aspekta mera socijalnog distanciranja.

Mere za podršku radnicima:

- ▶ Preduzeća treba da se postaraju da se poštuju smernice koje propisuju socijalno (fizičko) distanciranje kako bi se izbegla nepotrebna okupljanja dok istovremno obezbeđuju pružanje esencijalnih usluga i očuvanje lanaca snabdevanja; Unija poslodavaca Srbije će pružiti informacije o bezbednosnim procedurama za preduzeća i njihove radnike kako bi pomogla preduzećima da shvate rizike i upravljaju istima. Ovo podrazumeva mere poput:

uvođenja rigoroznih procedura za čišćenje, poput češće dezinfekcije površina u zajedničkim prostorijama. Socijalno distanciranje treba pospešiti tako što će se eliminisati sistemi samoposluživanja u menzi, povećati broj punktova sa gelovima za dezinfekciju ruku i smanjiti broj stolica u zajedničkim prostorijama.

- ▶ Vlada mora da obezbedi odgovarajuću podršku, naročito domaćinstvima i radnicima sa porodičnim obavezama, nakon zatvaranja škola tako da negativne ekonomske posledice krize budu ublažene tokom njenog trajanja.
- ▶ Vlada treba da obezbedi finansijsku pomoć tako da poslodavci mogu da uvedu i prošire šeme za plaćeno bolovanje, a neophodno je i olabaviti kriterijume za davanja za slučaj nezaposlenosti.
- ▶ Vlada treba da razmotri davanje bespovratnih sredstava u cilju poboljšanja protoka novca i pospešivanja ažurnog plaćanja.
- ▶ Uvođenje dodatnih subvencija za zarade i mera socijalne zaštite može da obezbedi osnovni prihod za sve radnike pogođene krizom i Vlada bi trebala da razmotri tu mogućnost.
- ▶ Može se obezbediti pristup nacionalnim fondovima, poput onih za socijalnu zaštitu, uz niske kamatne stope kako bi se obezbedili neki od navedenih oblika pomoći. Pored toga, mogu se uspostaviti posebni „COVID-19 nacionalni fondovi“ koji će primati priloge donatora, filantropa, privatnog sektora i privatnih lica kako bi se finansirale navedene mere.

Mere za podršku preduzećima:

Vlada sada mora da uvede mere podrške za ranjiva preduzeća, prevenciju velikog porasta nezaposlenosti i održavanje preduzeća u životu. Vlada mora da se postara da finansijska podrška stigne do preduzeća, naročito MSP, i svih radnika, uključujući i samozaposlene. Mora se preduzeti sve kako bi se održala naša privredna infrastruktura, ljudi zadržali na poslu, a preduzeća u životu. Kako bi se ovo izvelo,

neophodno je obezbediti dovoljno resursa, i deliti jasne i redovne informacije o mehanizmima za preraspodelu ovih fondova. Stoga, Unija poslodavca Srbije predlaže sledeće mere:

- ▶ Vlada mora da proširi svoje mere za podršku likvidnosti i odlaganje plaćanja kroz poresku upravu (i organe lokalne samouprave tamo gde je to relevantno) i nastavi da prilagođava oblike podrške koji bi mogli da održe što više preduzeća tokom perioda krize.
- ▶ Vlada bi trebala da obezbedi beskamatne kredite za preduzeća ispod određene veličine koja su pogođena krizom prouzrokovanom virusom COVID-19 (mereno po delatnosti i/ili opadanju prihoda).
- ▶ Vlada bi trebala da obezbedi bespovratna sredstva za preduzeća kako bi pokrila deo troškova zarada ili gubitka prihoda.
- ▶ Poreski organi bi trebalo da budu fleksibilni kako bi pomogli ugroženim preduzećima koja imaju problem sa protokom novca.
- ▶ Kako bi preduzeća mogla da skupe novac za plaćanje dažbina, trebalo bi razmotriti odlaganje plaćanja poreza od nekoliko meseci (gde bi se taj period menjao u zavisnosti od razvoja situacije).
- ▶ Trebalo bi razmotriti da se ugroženim preduzećima dozvoli da radnike pošalju na neplaćeno odsustvo.

Mere za podršku najugroženijim sektorima:

Uticao vrtoglavog pada potražnje i prihoda u sektorima ugostiteljstva i uslužnim delatnostima gde postoji direktni kontakt sa potrošačima će tokom sledećih nedelja početi da se oseća i u drugim sektorima.

Unija poslodavca Srbije će podržati ove sektore tako što će osnovati mreže i forume za saradnju kako bi se osmislili posebni koraci za te delatnosti. Naročito ćemo podržati saradnju između preduzeća i regulatornih tela na sektorskom nivou kako bi identifikovali tipične

sektorske probleme/ograničenja. Možda će biti potrebno uvođenje sektorskih stimulativnih mera za najugroženija preduzeća.

Mere za podršku lancima snabdevanja:

U ovako nesigurnom periodu, punom nezapamćenih poremećaja, preduzeća mogu imati problema sa nabavkom ključnih sirovina, isporukom proizvoda i pristupom ključnim tržištima. Osnovne namirnice poput zaliha hrane i stočne hrane, ključne medicinske i zaštitne opreme i zaliha, moraju da nastave da cirkulišu.

U glavne probleme u vezi sa prekidom lanaca snabdevanja spadaju:

- ▶ pristup sirovinama - cena i kvalitet.
- ▶ pristup tržištima - kvarljiva roba propada u tranzitu zbog dužih perioda isporuke.
- ▶ poremećaji obrtnog kapitala - duže vreme do isporuke.
- ▶ gubitak tržišta - npr. gubitak izvoznog tržišta zbog uvedenih ograničenja.
- ▶ porast uvoza zbog porasta potražnje (određenih grupa proizvoda).
- ▶ budžetski rezultati ispod proseka - uticaj duge obustave rada.
- ▶ smanjena produktivnost celog lanca snabdevanja - (fizičko i psihološko) stanje radnika.

Unija poslodavca Srbije ističe svoju uverenost u potrebu da se eliminišu prekidi snabdevanja osnovnim sredstvima za borbu protiv COVID-19. Preporučujemo sledeće mere:

- ▶ Pomoć Vladi da sastavi glavnu listu dobavljača i uvoznika i prikupi ključni podatke o proizvodnim kapacitetima, sposobnosti za povećanje/smanjenje proizvodnje, ograničenjima.
- ▶ Podrška proizvodnji esencijalnih medicinskih proizvoda.
- ▶ Finansijska podrška za finansiranje trgovine u cilju uvoza esencijalnih medicinskih proizvoda.

- ▶ Staranje da ključne javne komunalne službe ne prekidaju sa radom (npr. snabdevanje električnom energijom, vodoprivreda).
- ▶ Saradnja sa Vladom kako bi se obezbedilo da sve državne vanredne mere ne izazovu prekide u lancima snabdevanja esencijalnim uslugama (npr. prehrambenim proizvodima i lekovima).

Mere za momentalnu podršku oporavku:

Vlada bi trebalo da objavi da namerava da obezbedi značajne stimulatívne fiskalne i monetarne pakete (u saradnji sa partnerima i donatorima na nacionalnom nivou). Vlada time može da u određenoj meri snizi nivo panike koja prodiere u sve elemente naše privrede i društva. Time što će nagovestiti svoju nameru da obezbedi dodatne stimulatívne mere kako bi podržala oporavak potražnje u budućnosti pomoći će održanje brojnih preduzeća i radnih mesta tokom kriznog perioda. Za pokretanje naše oštećene privrede će najverovatnije biti potreban koordinisani međunarodni i multiagencijski fiskalni stimulatívni paket. Zalažemo se da Vlada odmah:

- ▶ pripremi stimulatívne mere.
- ▶ isplanira lepezu fiskalnih stimulatívni mera kako bi obezbedila brz i efikasan oporavak od krize (tj. da nakon relativno oštrog pada ekonomije dođe do relativno brzog oporavka).
- ▶ pojača javne investicione programe koji podrazumevaju zapošljavanje puno ljudi u oblasti zgradarstva i drugih radova na infrastrukturi.

III. Šta Unija poslodavca Srbije radi

Unija poslodavca Srbije je pokrenula anketu o proceni potreba svojih članova kako bi utvrdila kako pandemija utiče na preduzeća i zaposlene u njima. Uz pomoć ovih informacija će se izvršiti analiza podataka na nacionalnom nivou.

- ▶ Usko ćemo saradivati sa Vladom tokom celog trajanja krize kako bi delili tačne informacije. Ovo je od suštinskog značaja za borbu protiv lažnih vesti i panike i smirivanje društvene tenzije.
- ▶ Saradivaćemo sa bankarskim sektorom i finansijskim institucijama kako bismo razmotrili mere poput povoljnih zajmova za MSP, zamrzavanja duga i drugih mehanizama za podršku MSP.
- ▶ Predlažemo osnivanje tela koje bi se bavilo problemom naknade štete zbog kršenja odredbi ugovora izazvanog situacijama poput nemogućnosti izvoza usled nedostatka sirovina.
- ▶ U kontekstu komercijalnih zakupa, zakupodavci bi trebalo da pokažu određeni stepen fleksibilnosti i u tu svrhu ćemo otpočeti konsultativni proces.
- ▶ Sa našim članovima ćemo raditi na identifikaciji ključnih oblasti javnih usluga koje će osetiti veći pritisak tokom sledećih meseci, kao i načina na koji privatni akteri mogu da reaguju na tu situaciju.

Od suštinskog je značaja da se kreiraju robusni planovi za održanje kontinuiteta poslovanja tokom sledećih nedelja i meseci. U najbližoj budućnosti ćemo pomoći našim članovima da formulišu te planove.

IV. Kako ćemo funkcionisati

Unija poslodavca Srbije funkcioniše redovno i u toku pandemije i nastavićemo da Vam pružamo usluge koje su vam potrebne. Dok ova nova realnost sa kojom se suočavamo pred nas postavlja nove izazove poput prilagođavanja socijalnom distanciranju, ograničenja kretanja, rada od kuće ili otkazanih/odloženih sastanaka, mi smo sproveli strategiju za održanje kontinuiteta našeg svakodnevnog poslovanja koja nam omogućava da zaštitimo svoje zaposlene i ispoštujemo ulogu koji svi igramo u prevenciji širenja virusa na naše najmilije, naše prijatelje i naše zajednice.

Po pitanju politika: Pandemija virusa COVID-19 ima značajne implikacije za svaku oblast politike u kojoj je Unija poslodavca Srbije angažovana. I dalje smo skoncentrisani na to kako da na najbolji način sarađujemo sa našim socijalnim i poslovnim partnerima i Vladom kako bismo pospešili poslovanje. I dalje ćemo Vam prenositi informacije i zastupati Vaše interese, naši zaposleni i dalje prate sve nove mere ili razvoje situacije relevantne za poslovnu zajednicu i izveštavaju o njima.

Naše usluge iz oblasti obuke: U sve naše module za obuku smo uneli protokole u vezi sa socijalnim distanciranjem. Obezbedili smo dezinfekciona sredstva i drugu zaštitnu opremu. Verujemo da naši programi za obuku predstavljaju bezbedno okruženje. Takođe razmatramo - u slučaju produženja krize - kako da neke od naših programa za obuku prebacimo u virtuelno okruženje i organizujemo ih preko interneta.

Komunikacija: Koristićemo naš redovni elektronski bilten (ili bilo koje drugo sredstvo redovne komunikacije), da Vam prenesemo šta

radimo kako bismo stalno i proaktivno zastupali Vaše interese pred Vladom. Takođe smo napravili posebnu internet stranicu o COVID-19. Na njoj ćemo skretati pažnju i na inicijative članova Unija poslodavca Srbije. Ova stranica je postavljena i svakodnevno se ažurira.

****

Unija poslodavca Srbije - veruje da bi sve mere trebalo da prolaze kroz redovnu evaluaciju kako bi se procenilo da li su dovoljne i adekvatne. Naša zemlja prolazi kroz izuzetno veliku krizu koja nas sve pogađa. Stoga je bitno da sad uradimo sve što je u našoj moći kako bi smo očuvali privredu i društvenu ravnotežu u državi, jer *Jaka privreda je jaka Srbija*.

Vaša Unija poslodavaca Srbije